

Emiel en zijn detectives

Van Erich Kästner verscheen bij Lebowski Publishers ook

Naar de haaien

Erich Kästner

*Emiel en
zijn detectives*

MET ILLUSTRATIES VAN
WALTER TRIER

VERTAALD UIT HET DUIJS
DOOR ELLY SCHIPPERS

Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

Oorspronkelijke titel: *Emil und die Detektive*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Atrium Verlag AG, Zürich 1929

© Erich Kästner, 1929

© Illustraties binnenwerk: Walter Trier

© Vertaling uit het Duits: Elly Schippers, 2008 (herzien 2014)

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

Omslagontwerp: Dog and Pony

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 2129 7

ISBN 978 90 488 2130 3 (e-book)

NUR 280

www.lebowskipublishers.nl

Lebowski Publishers is een imprint van Dutch Media Books bv

Inhoud

Het verhaal begint nog lang niet 7

Hoofdstuk 1	Emiel helpt hoofden wassen 29
Hoofdstuk 2	Agent Jaspers houdt zijn mond 35
Hoofdstuk 3	De reis naar Berlijn kan beginnen 39
Hoofdstuk 4	Een droom waarin veel wordt gerend 45
Hoofdstuk 5	Emiel stapt op het verkeerde station uit 53
Hoofdstuk 6	Tramlijn 177 59
Hoofdstuk 7	De Schumannstraat in rep en roer 65
Hoofdstuk 8	De jongen met de toeter duikt op 69
Hoofdstuk 9	De detectives verzamelen zich 77
Hoofdstuk 10	Er wordt een taxi achtervolgd 85
Hoofdstuk 11	Een spion sluipt het hotel in 93
Hoofdstuk 12	Een groene liftjongen ontpopt zich 99
Hoofdstuk 13	Meneer Grondijs krijgt een erewacht 105
Hoofdstuk 14	Spelden hebben ook een goede kant 111
Hoofdstuk 15	Emiel brengt een bezoek aan het hoofdbureau van politie 117
Hoofdstuk 16	De groeten van de inspecteur 127
Hoofdstuk 17	Mevrouw Tafelbeen is heel opgewonden 133
Hoofdstuk 18	Kunnen we hier iets van leren? 141

Het verhaal begint nog lang niet

Tegen jullie kan ik het wel zeggen: dat van Emiel kwam ook voor mij onverwachts. Eigenlijk had ik een heel ander boek willen schrijven. Een boek waarin de tijgers van pure angst met hun tanden moesten klapperen en de dadelpalmen met hun kokosnoten. En het kleine zwart-wit geruite kannibalenmeisje dat de hele Stille Oceaan overzwom om bij Drinkwater & Co in Frisco een tandenborstel te halen, moest Peterselie heten. Alleen van haar voornaam natuurlijk.

Een echte Zuidzeeroman wilde ik schrijven. Omdat een meneer met een lange valse baard me een keer heeft verteld dat jullie zoiets het liefst lezen.

En de eerste drie hoofdstukken waren ook al helemaal klaar. Opperhoofd Galgenaas, ook wel 'De snelle post' genoemd, trok net zijn met gepofte appels geladen zakmes, legde koelbloedig aan en telde zo vlug als hij kon tot driehonderdzevenennegentig...

Opeens wist ik niet meer hoeveel poten een walvis heeft! Ik ging languit op de grond liggen omdat ik dan het beste na kan denken, en ik dacht na. Maar deze keer hielp het niet. Ik bladerde in de encyclopedie. Eerst bij de w en toen voor de zekerheid ook nog bij de v, maar nergens stond er iets over. En ik moest het precies weten als

ik verder wilde schrijven. Ik moest het zelfs héél precies weten!

Want als de walvis op dat moment met zijn verkeerde poot uit het oerwoud was gestapt, had opperhoofd Galgenaas, ook wel ‘De snelle post’ genoemd, hem onmogelijk kunnen raken.

En als hij de walvis niet met de gepofte appels had geraakt, was het kleine zwart-wit geruite kannibalenmeisje, dat Peterselie heette, nooit van haar leven de diamantwasvrouw Leeman tegengekomen.

En als Peterselie mevrouw Leeman niet was tegengekomen, had ze nooit de kostbare waardebon gekregen die je in San Francisco bij Drinkwater & Co moest laten zien als je gratis een spiksplinternieuwe tandenborstel wilde. Ja, en dan...

Mijn Zuidzeeroman – en ik had me er nog wel zo op verheugd! – strandde dus als het ware op de poten van de walvis. Ik hoop dat jullie dat begrijpen. Ik vond het vreselijk jammer. Toen ik het tegen juffrouw Strijkstok zei, moest ze bijna huilen. Maar ze had even geen tijd om te huilen omdat ze de tafel moest dekken, dus stelde ze het uit tot later. En toen vergat ze het. Zo zijn vrouwen.

Het boek moest *Peterselie in het oerwoud* heten. Een toffe titel, vinden jullie ook niet? En nu liggen de eerste drie hoofdstukken bij mij thuis onder de tafel om te zorgen dat hij niet wiebelt. Maar is dat nou de bedoeling van een roman die zich in de Zuidzee afspeelt?

Kelner Klinkhamer, met wie ik af en toe over mijn werk praat, vroeg een paar dagen later of ik daar eigenlijk wel eens geweest was.

‘Waar?’ vraag ik.

‘Nou, in de Zuidzee en in Australië en op Sumatra en Borneo en zo.’

‘Nee,’ zeg ik, ‘hoezo?’

‘Omdat je toch alleen kunt schrijven over dingen die je kent en gezien hebt,’ antwoordt hij.

‘Hoe komt u erbij, beste meneer Klinkhamer!’

‘Dat is toch zo klaar als een klontje,’ zegt hij. ‘De Nieboers, die vaak bij ons in het restaurant komen, hebben eens een dienstmeisje gehad dat nog nooit had gezien hoe je gevogelte braadt. En vorig jaar kerst moest ze de gans braden. Mevrouw Nieboer deed intussen boodschappen en toen ze terugkwam, had je de poppen aan het dansen! Het meisje had de gans net zo in de pan gestopt als ze hem op de markt had gekocht. Niet geschroeid, niet openge-sneden en niet schoongemaakt. Het stonk als de pest, dat kan ik u wel vertellen.’

‘Nou en?’ antwoord ik. ‘U wilt toch niet zeggen dat ganzen braden hetzelfde is als boeken schrijven? Neem me niet kwalijk, beste Klinkhamer, daar moet ik toch even om lachen.’

Hij wacht tot ik uitgelachen ben. Erg lang duurt dat trouwens niet. En dan zegt hij: ‘Die Zuidzee van u en die menseneters en die koraalriffen en de hele mikmak, dat is uw gans. En de roman, dat is de pan waarin u de Stille Oceaan en Peterselie en de tijgers wilt braden. En als u nog niet weet hoe zulke beesten gebraden moeten worden, kan het geweldig gaan stinken. Net als bij het dienstmeisje van de Nieboers.’

‘Maar zo doen de meeste schrijvers het toch!’ roep ik.

‘Eet smakelijk!’ Dat is alles wat hij zegt.

Ik zit een poosje te piekeren. Dan hervat ik het gesprek:

‘Meneer Klinkhamer, kent u Schiller?’

‘Schiller? Bedoelt u de Schiller die magazijnchef is in de Boshuisbrouwerij?’

‘Natuurlijk niet!’ zeg ik. ‘Ik bedoel de schrijver Friedrich von Schiller, die meer dan honderd jaar geleden een hoop toneelstukken heeft geschreven.’

‘O, die Schiller! Die van al die standbeelden!’

‘Precies. Hij heeft een stuk geschreven dat zich in Zwitserland afspeelt en *Wilhelm Tell* heet. Vroeger moesten de schoolkinderen daar altijd opstellen over maken.’

‘Wij ook,’ zegt Klinkhamer. ‘*Tell* ken ik, een geweldig stuk, echt. Dat moet je Schiller nageven. Wat waar is, is waar. Maar die opstellen waren een verschrikking. Eentje herinner ik me er zelfs nog. Het heette: “Waarom beefde Tell niet toen hij op de appel mikte?” Ik heb er een dikke onvoldoende voor gekregen. Trouwens, opstellen waren nooit mijn...’

‘Het is al goed, laat mij nu weer eens even aan het woord,’ zeg ik. ‘Weet u, Schiller is nooit van zijn leven in Zwitserland geweest en toch klopt zijn stuk over Wilhelm Tell van a tot z.’

‘Dan heeft hij van tevoren zeker kookboeken gelezen,’ zegt Klinkhamer.

‘Kookboeken?’

‘Ja, waar alles in stond! Hoe hoog de bergen in Zwitserland zijn. Wanneer de sneeuw smelt. Hoe het is als het onweert op het Vierwoudstedenmeer. En hoe het was toen de boeren in opstand kwamen tegen gouverneur Gessler.’

‘Daar hebt u gelijk in,’ antwoord ik, ‘dat heeft Schiller inderdaad gedaan.’

‘Ziet u wel!’ zegt Klinkhamer terwijl hij met zijn servet

naar een vlieg slaat, 'ziet u wel, als u dat nou ook doet en van tevoren boeken leest, dan kunt u natuurlijk ook dat kangoeroeverhaal over Australië schrijven.'

'Maar daar heb ik helemaal geen zin in. Als ik geld had, zou ik er graag eens een kijkje gaan nemen. Vandaag nog! Maar boeken lezen, ach...'

'Dan zal ik u eens een goede raad geven,' zegt hij. 'Het beste is om te schrijven over dingen die u kent. Over de metro en over hotels en dat soort zaken. En over kinderen zoals u die elke dag voor uw neus ziet en zoals wij vroeger zelf waren.'

'Maar iemand die een lange valse baard droeg en de kinderen kende als zijn broekzak, heeft uitdrukkelijk gezegd dat ze dat niet leuk vinden!'

'Flauwekul!' bromt meneer Klinkhamer. 'Geloof u nou maar wat ik zeg. Tenslotte heb ik zelf kinderen. Twee jongens en een meisje. En als ik hun op mijn vrije dag vertel wat hier in het restaurant allemaal gebeurt: als iemand de rekening niet betaalt of die keer dat een aangeschoten gast de sigarettenverkoper een mep wilde geven, maar in plaats daarvan een deftige dame raakte die toevallig langsliep... nou, ik kan u vertellen dat mijn kinderen dan met hun oren zitten te klapperen.'

'Tja, als het zo zit, meneer Klinkhamer...' zeg ik aarzelend.

'Absoluut! Daar kunt u gif op innemen, meneer Kästner,' roept hij en hij verdwijnt, want een van de gasten tikt hard met zijn mes tegen zijn glas en wil afrekenen.

En dus heb ik – eigenlijk alleen omdat kelner Klinkhamer dat wilde – een verhaal geschreven over dingen die wij, jullie en ik, allang kennen.

Ik ging eerst naar huis, installeerde me in de vensterbank, keek de Pragerstraat in en dacht dat beneden misschien net het verhaal langs zou komen dat ik zocht. Dan had ik namelijk gezwaaid en gezegd: 'Kom toch even boven! Ik zou graag over u schrijven.'

Maar het verhaal wilde maar niet komen. Ik begon het al koud te krijgen. Nijdig deed ik het raam weer dicht en rende drieënvijftig keer om de tafel heen. Ook dat hielp niet.

Dus ging ik ten slotte weer languit op de grond liggen en bracht de tijd door met diep nadenken.

Als je languit in de kamer ligt, ziet de wereld er heel anders uit. Je ziet stoelpoten, pantoffels, de bloemen op het kleed, sigarettenas, stofvlokken, tafelpoten en onder de bank vind je zelfs de linkerhandschoen terug waar je drie dagen geleden in de kast naar hebt gezocht. Ik lag dus nieuwsgierig in mijn kamer, bekeek voor de verandering alles van onderaf in plaats van van bovenaf en merkte tot mijn stomme verbazing dat de stoelpoten kuitén hadden. Echte stevige, donkere kuitén, alsof ze van een negerstam waren of van schoolkinderen met bruine kousen.

En terwijl ik de stoelpoten en de tafelpoten nog aan het tellen was om erachter te komen hoeveel negers of schoolkinderen er eigenlijk op mijn kleed stonden, schoot dat van Emiel me te binnen! Misschien omdat ik net aan schoolkinderen met bruine kousen dacht. Of omdat hij van zijn achternaam Tafelbeen heette.

In elk geval schoot het me op dat moment te binnen. Ik bleef heel stil liggen. Want met de gedachten en de herinneringen die bij ons opkomen is het net als met geslagen honden: als je je te vlug beweegt of iets tegen ze zegt, of als

je ze wilt aaien – hup, weg zijn ze! En dan kun je wachten tot je een ons weegt voordat ze weer in de buurt durven komen.

Ik bleef dus roerloos liggen en glimlachte vriendelijk naar het idee dat me te binnen was geschoten. Ik wilde het aanmoedigen. Het werd ook rustig, bijna vertrouwelijk en kwam stapje voor stapje dichterbij... Toen greep ik het in zijn nekvel en had het te pakken.

Het nekvel namelijk. En dat was voorlopig alles. Want het is een groot verschil of je een hond in zijn nekvel pakt en vasthoudt of alleen een verhaal dat je je herinnert. Als je een hond in zijn nekvel pakt dan heb je, of je wilt of niet, het hele beest: de poten, de snuit, het staartje en alles wat er nog meer bij hoort.

Herinneringen vang je anders. Herinneringen vang je stukje bij beetje. Eerst grijp je misschien een pluk haar. Dan komt de linkervoorpoot aanvliegen, dan de rechter, dan een bil, dan een achterpoot, het een na het ander. En op het moment dat je denkt dat het verhaal compleet is komt er, huppeteel!, nog een oorlelletje aanslenteren. En met een beetje geluk heb je dan eindelijk alles.

In een film heb ik eens iets gezien wat me heel erg doet denken aan wat ik net heb beschreven. Er stond een man in een kamer die niets anders aanhad dan zijn hemd. Op eens ging de deur open en kwam zijn broek binnenvliegen. Die trok hij aan. Toen kwam zijn linkerlaars binnenstuiven. Toen zijn wandelstok. Toen zijn stropdas. Toen zijn kraag. Toen zijn vest, zijn ene kous, zijn andere laars, zijn hoed, zijn jasje, zijn andere kous, zijn bril. Het was geweldig. Uiteindelijk was de man helemaal aangekleed. En alles klopte.

Toen ik in de kamer tafelpoten lag te tellen en intussen aan Emiel dacht, verging het mij met mijn verhaal net zo. En ook jullie zal het weleens zo vergaan zijn. Ik lag daar en ving de herinneringen op die me van alle kanten invielen, zoals invallen dat horen te doen.

Ten slotte had ik alles mooi op een rijtje en was het verhaal klaar! Nu hoefde ik alleen nog maar te gaan zitten en alles achter elkaar op te schrijven.

Dat heb ik natuurlijk ook gedaan. Want als ik het niet gedaan had, hadden jullie nu niet het kant-en-klare boek over Emiel in je hand. Maar eerst heb ik nog gauw iets anders gedaan. Ik heb de losse stukjes opgeschreven in de volgorde waarin ze door de deur op me afgeschoten waren, tot ik alles bij elkaar had: de linkerlaars, de kraag, de wandelstok, de stropdas, de rechterkous, enzovoort.

Een verhaal, een roman, een sprookje – die dingen lijken op levende wezens en misschien zijn ze dat ook wel. Net als echte mensen hebben ze een hoofd, benen, een bloedsomloop en kleren. En als hun neus ontbreekt of als ze twee verschillende schoenen aanhebben, merk je dat als je goed kijkt.

Voor ik het verhaal in zijn geheel vertel, wil ik jullie nu de afzonderlijke stukjes laten zien, al die invallen en onderdelen waarmee ik ben bekogeld.

Misschien zijn jullie handig genoeg om uit de verschillende elementen het verhaal zélf samen te stellen voor ik het vertel. Het is net zo'n karwei als wanneer je van de blokken die iemand je geeft, een station of een kerk moet bouwen, terwijl je geen bouwtekening hebt en er niet één blokje over mag blijven!

Het is net een examen.

Brrr!

Maar je krijgt er geen cijfer voor.

Gelukkig niet!

TEN EERSTE: Emiel zelf

Hier hebben we om te beginnen Emiel zelf. In zijn donkerblauwe zondagse pak. Hij trekt het niet graag aan en alleen als het moet. Je krijgt zo afschuwelijk gauw vlekken op een blauw pak. En dan maakt Emiels moeder de kleeborstel nat, klemt haar zoon tussen haar knieën, boent en borstelt en zegt steeds weer: 'Jongen toch, jongen toch! Je weet dat ik geen ander pak voor je kan kopen.' En dan pas, als het te laat is, bedenkt hij dat ze de hele dag werkt om te zorgen dat ze te eten hebben en hij naar de middelbare school kan.

TEN TWEEDE: kapster Tafelbeen, Emiels moeder

Toen Emiel vijf was overleed zijn vader, loodgieter Tafelbeen. Sindsdien werkt Emiels moeder als kapster. Ze zet krullen en wast het hoofd van verkoopsters en vrouwen uit de buurt. Bovendien moet ze koken, het huis schoonhouden, en ook de grote was doet ze helemaal alleen. Ze houdt heel veel van Emiel en is blij dat ze kan werken en geld kan verdienen. Soms zingt ze vrolijke liedjes. Soms is ze ziek en dan bakt Emiel spiegeleieren voor hen tweeën. Dat kan hij namelijk. Gehaktballen maken kan hij ook. Met geweekt brood en uien.

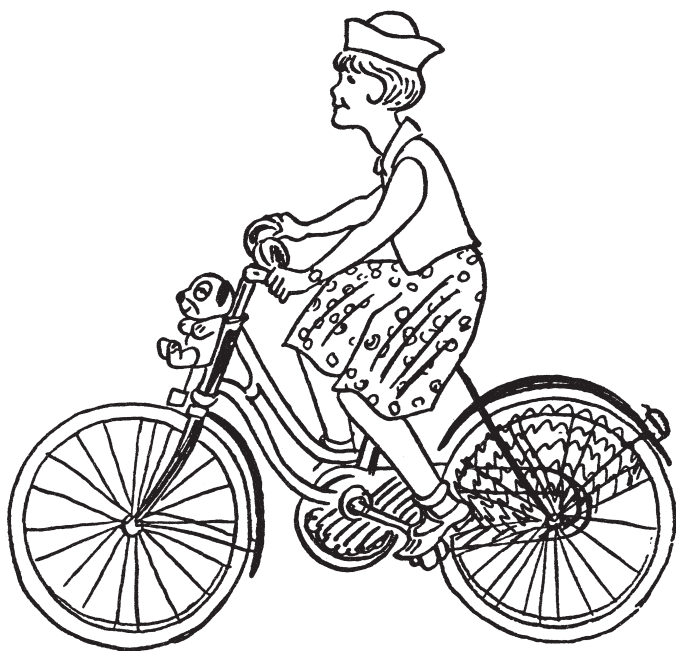
TEN DERDE: een nogal belangrijke coupé

De trein waar deze coupé bij hoort, gaat naar Berlijn. En waarschijnlijk gebeuren er al in de eerstvolgende hoofdstukken vreemde dingen in die coupé. Zo'n coupé is namelijk een merkwaardig iets. Wildvreemde mensen zitten er op een kluitje en gaan binnen een paar uur zo vertrouwelĳk met elkaar om dat het lijkt of ze elkaar al jaren kennen. Soms is dat allemaal leuk en aardig. Maar soms ook niet. Want wie weet wat voor mensen het zijn.

TEN VIERDE: de meneer met de stijve hoed

Niemand kent hem. Nu wordt er wel gezegd dat je van iedereen het beste moet denken totdat het tegendeel bewezen is. Maar ik wil jullie toch op het hart drukken daar een beetje voorzichtig mee te zijn. Want, zoals dat zo mooi wordt gezegd: voorzichtigheid is de moeder van de porseleinkast. De mens is goed, zeggen ze. Nou, misschien is dat zo, maar je mag het hem niet te makkelijk maken, die goede mens. Anders kan het opeens gebeuren dat hij slecht wordt.

TEN VIJFDE: Pony Hoedje, Emiels nichtje

Het meisje op de fiets is Emiels nichtje uit Berlijn. Sommige mensen beweren dat je niet nichtje moet zeggen, maar nicht. Ik weet niet hoe dat bij jullie thuis is, maar ik noem mijn nichtjes geen nichten, maar nichtjes. En bij de familie Tafelbeen doen ze dat ook. Maar wie dat niks vindt, kan dat 'je' natuurlijk ook weglaten. Daar gaan we niet moeilijk over doen. Pony Hoedje is trouwens een ontzettend leuk meisje en eigenlijk heet ze heel anders. Haar moeder en mevrouw Tafelbeen zijn zussen. En Pony Hoedje is maar een bijnaam.